

УДК 338.012

Е 600, Н 510

DOI: 10.31471/2409-0948-2021-2(24)-149-158

Кінаш Ірина Петрівна
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту і адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: irinakinash@gmail.com
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5391-6560>

Савчук Лілія Мар'янівна
доктор філософії, асистент кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я
Івано-Франківський національний медичний університет
вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна
e-mail: liliua.savchuk@ukr.net
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7743-4507>

РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ: МЕХАНІЗМ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ

Анотація Стаття спрямована на представлення економічного механізму та інструментів розвитку сфери охорони здоров'я України в умовах реформування галузі. З'ясовано, що в Україні вже тривалий час викликає тривогу стан здоров'я громадян. Про це свідчить той факт, що середня тривалість життя українців складає тільки 72 роки, що на 11 років менше, ніж у більшості розвинутих країнах світу. Такий стан обумовлений багатьма чинниками, у тому числі неефективним механізмом розвитку. Виявлено, що серйозним викликом сьогодення є впровадження медичної реформи.

Запропоновано економічний механізм забезпечення реформування сфери охорони здоров'я України та інструменти розвитку. Представлено та обґрунтовано наступні інструменти: цільові програми розвитку; цільове оподаткування; цільове використання податку; аутсорсинг; пільгове ціноутворення та кредитування програм та проектів розвитку; стимули для медичних працівників та лікарень; медичне страхування; реімбурсація; підтримка приватного сектору та розвиток державно-приватного партнерства. Запропоновані інструменти спрямовані на вдосконалення системи управління сферою охорони здоров'я, з метою оптимального використання ресурсів, збалансованості інтересів суб'єктів господарювання, суспільства і держави.

Зазначено, що ці інструменти повинні відповідати певним вимогам, зокрема: функціонувати в межах існуючого нормативно-правового поля; забезпечувати захист населення у наданні гарантій медичних послуг; надавати можливість прогнозувати та своєчасно запобігати несприятливим процесам розвитку; давати змогу ефективно функціонувати; мати чітку структуру розмежування органів влади. Ефективність економічних інструментів буде досягнутою за умови тісної взаємодії та взаємовпливу з організаційними інструментами. Зроблено висновок про те, що комплексне поєднання методів та запропонованих інструментів в економічному механізмі дадуть змогу забезпечити синергетичний ефект у напрямі досягнення показників, передбачених реформою.

Ключові слова: охорона здоров'я, економічний механізм, методи, інструменти, управління.

Kinash Iryna Petrivna

Doctor of Economics, professor Professor of the Department of Management and Administration

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas Karpatska St. 15,

Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine

e-mail: irinakinash@gmail.com

Savchuk Lilia Maryanivna

Ph.D, Assistant of the Department of Social Medicine and Public Health

Ivano-Frankivsk National Medical University st. Halytska, 2,

Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine

e-mail: liliua.savchuk@ukr.net

HEALTHCARE REFORM OF UKRAINE: MECHANISM AND MANAGEMENT TOOLS

Abstract. The article is aimed at presenting the economic mechanism and tools for the development of health care in Ukraine in terms of reforming the industry. It has been found that the state of health of citizens in Ukraine has been alarming for a long time. This is evidenced by the fact that the average life expectancy of Ukrainians is only 72 years, which is 11 years less than in most developed countries. This condition is due to many factors, including inefficient development mechanism. It is revealed that the introduction of medical reform is a serious challenge today.

An economic mechanism for ensuring health care reform in Ukraine and development tools have been proposed. The following tools are presented and substantiated: targeted development programs; targeted taxation; targeted use of the tax; outsourcing; preferential pricing and lending for development programs and projects; incentives for health workers and hospitals; Medical Insurance; reimbursement; support for the private sector and the development of public-private partnerships. The proposed tools are aimed at improving the management system of health care, in order to optimize the use of resources, balance the interests of businesses, society and the state.

It is noted that these tools must meet certain requirements, in particular: to operate within the existing regulatory framework; to provide protection of the population in providing guarantees of medical services; provide an opportunity to predict and timely prevent adverse development processes; enable effective functioning; have a clear structure of delimitation of authorities. The effectiveness of economic instruments will be achieved through close interaction and interaction with organizational tools. It is concluded that the complex combination of methods and proposed tools in the economic mechanism will provide a synergistic effect in the direction of achieving the indicators envisaged by the reform.

Key words: health care, economic mechanism, methods, tools, management.

Постановка проблеми Сучасний етап розвитку українського суспільства ознаменувався значними суспільними реформами, які задають напрями соціально-економічного розвитку. Провідна роль у цих процесах відводиться сфері охорони здоров'я, від ефективності функціонування якої залежить здоров'я громадян - найвищої цінності держави. В Україні вже тривалий час викликає тривогу стан здоров'я громадян. Так, в рейтингу глобальної конкурентоспроможності економіки за 2020 рік за станом здоров'я наша держава посіла аж 96 позицію, а середня тривалість життя українців складає тільки 72 роки [1], що на 11 років менше, ніж у більшості розвинутих країн

світу. Такий стан обумовлений багатьма чинниками, у тому числі неефективним механізмом розвитку.

Серйозним викликом сьогодення є впровадження медичної реформи, успіх якої буде залежати від узгодження потреб сфери охорони здоров'я, попиту на медичні послуги з наявним ресурсним забезпеченням, а також буде підкріплена необхідним механізмом управління. Вище зазначене вказує на те, механізм та інструменти його реалізації сприятимуть успішному реформуванню галузі й стануть визначальними для покращення стану здоров'я громадян та підвищення їх життєвого рівня. Адже «механізм сприяє тому, що природний хід соціально-економічних процесів заміняється або доповнюється їхнім управлінням або регулюванням» [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти реформування системи охорони здоров'я лежать у полі зору таких іноземних і вітчизняних вчених, як: Н.Авраменко, О. Богомолець, М. Диха, Л. Жаліло, В.Куценко, М. Мартинюк, В. Опалько, К. Орлатий, І. Рожкова, А. Писарук, Р. Салтман, Т.Сіташ, Н. Солоненко, Дж. Фигейрас та ін. Особливості державного регулювання медичної галузі досліджували М. Гладун, П. Іванчов, В. Лехан, Л. Лозовська, І. Паризький, Г. Райт, Г. Слабкий, Г. Трофименко, Л. Чепелевська, О. Ціборовський, М. Шевченко та ін. Механізми розвитку означеної сфери стали предметом дослідження Н. Авраменко, С. Вовка та ін. Разом з тим, економічний механізм та доцільні інструменти управління сферою охорони здоров'я в умовах її реформування ще недостатньо вивчені і потребують більш глибокого дослідження та представлення.

Метою роботи є представлення економічного механізму та інструментів розвитку сфери охорони здоров'я держави в умовах її реформування.

Виклад основного матеріалу Економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я України представлено на рис. 1. Запропоновані інструменти можна визначити як систему заходів, форм, методів, спрямованих на вдосконалення системи управління сферою охорони здоров'я, з метою оптимального використання ресурсів, збалансованості інтересів суб'єктів господарювання, суспільства і держави. Ці інструменти повинні відповідати таким вимогам: функціонувати в межах існуючого нормативно-правового поля; забезпечувати захист населення у наданні гарантій медичних послуг; надавати можливість прогнозувати та своєчасно запобігати несприятливим процесам розвитку; давати змогу ефективно функціонувати; мати чітку структуру розмежування органів влади. Ефективність економічних інструментів досягається за умови тісної взаємодії та взаємовпливу з організаційними інструментами через інституалізацію складових системи та механізмів їх організаційної взаємодії: підпорядкованість, повноваження, права, обов'язки та форми організаційних зв'язків [3].

Детально зупинимося на інструментах реалізації економічного механізму. Важливим інструментом реалізації економічного механізму є *Цільові програми розвитку*. Цільові програми розвитку визначають хід подій у часі та послідовність, якого слід дотримуватись для реалізації запланованого. Всі вони побудовані за логічною схемою: цілі – шляхи – способи – засоби - оцінка результатів. Так, зокрема, з 2017 р. розпочато програму «Доступні ліки». Суть цієї програми полягає у тому, що пацієнти з серцево-судинними захворюваннями, бронхіальною астмою чи діабетом II типу можуть отримати ліки безоплатно або з незначною доплатою. Понад вісім мільйонів людей вже скористалися програмою. Для багатьох пацієнтів програма - єдина можливість отримати необхідне лікування. За матеріалами досліджень тільки в 2019 р. за цією програмою можна було придбати 254 препарати, з яких 78 надано на безкоштовній основі, інші – з незначною доплатою. 12 із 64 повністю безоплатних препаратів – іноземного виробництва [4] ВООЗ провела оцінку цієї програми. За матеріалами звіту [5] програма «Доступні ліки» поліпшила доступ українців до лікування, а також дозволила знизити ціни на препарати.

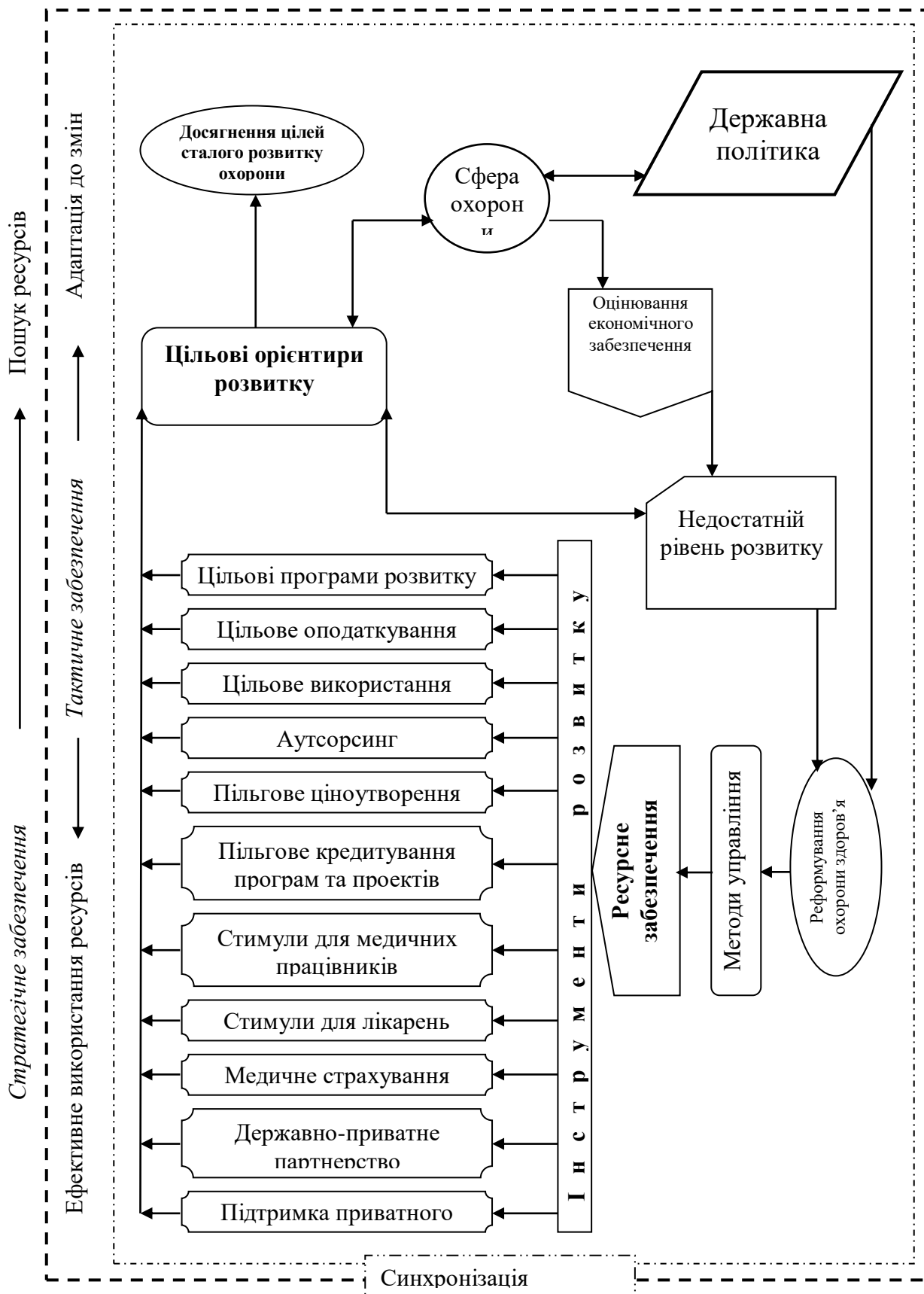

Рис. 1. Економічний механізм забезпечення реформування сфери охорони здоров'я України
Джерело: авторська розробка

Пошук ресурсів для фінансування програм, на нашу думку, можна розширити шляхом активнішого використання *фандрайзингу*, як діяльності із залучення ресурсів для реалізації некомерційних проектів (особливо соціально значущих та наукових). Зазначимо, що у таких державах, як США, Німеччина, Великобританія у лікарнях існують відділи із фандрайзингу, які професійно і постійно займаються пошуком ресурсів необхідних для медичного закладу.

Ці кампанії оперують стратегіями розвитку цих закладів і мають короткострокові програми залучення коштів на вирішення нагальних проблем, а також-довгострокові – направлені на системні зміни. Вітчизняні благодійники у сфері охорони здоров'я зазначають несистемний підхід до вирішення стратегічно важливих питань. На їх думку, у більшості медичних закладів відсутнє стратегічне планування розвитку. Це пов'язують із тим, що головні лікарі є професіоналами свої справи, проте не мають навичок професійного менеджменту [6]. Незначні зрушення в Україні в цьому напрямі вже відбулися. Вітчизняні медичні заклади створюють при лікарнях опікунські ради з числа представників місцевої влади, журналістів, громадськості.

Цільове використання податків. Податки, зокрема, акциз на шкідливі для здоров'я людини товари (тютюнові вироби, спирт, горілку тощо) нами розглядається як додаткове джерело фінансових ресурсів для реалізації цілей сталого розвитку в сфері охорони здоров'я. Матеріали досліджень свідчать про те, що динаміка надходжень акцизного податку з вітчизняних товарів до загального фонду держбюджету має тенденцію до збільшення. Тільки у 2020 р. сума акцизного податку із тютюнових та лікеро-горілочаних виробів склала в сукупності 62,1 млн грн., що на 11,8 % більше, ніж у 2019 р. [7]. Ці кошти слід спрямовувати саме на розвиток охорони здоров'я держави.

Цільове оподаткування У Верховній Раді України (1.11.2019 р.) зареєстрований «Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо збільшення ставок екологічного податку з метою проведення додаткових заходів, що сприятимуть зміцненню здоров'я та покращенню медико-санітарного забезпечення громадян України» [8]. Пропонується збільшити ставки екологічного податку у 4 рази. На думку розробників, ці можуть бути використані на фінансування заходів, які сприятимуть зміцненню здоров'я. Адже досвід європейських країн показує, що активне застосування екологічних податків призводить до зниження рівня забруднення навколишнього середовища, стає поштовхом до налагодження виробництва екологічно чистої продукції. А це, в свою чергу, впливатиме на стан здоров'я населення.

Здоров'я населення великою мірою залежить від продуктів харчування. Не секрет, що нині виробники пропонують товари із високим вмістом солі, трансжирів, напої з високим вмістом цукру та барвників. Ми підтримуємо ініціативи Національного інституту стратегічних досліджень стосовно введення *податку на відновлення здоров'я нації* [9]. Отримані від сплати цих податків кошти слід спрямовувати на розробку та впровадження інновацій в охороні здоров'я.

Реімбурсація (компенсації) — це можливість забезпечити доступність лікарських препаратів та медичних послуг для населення. Зарубіжний досвід свідчить, що реімбурсація залежить від особливостей систем охорони здоров'я у тій чи іншій державі. Так, у Франції, застраховані особи представляють квитанцію за сплату ліків страховій компанії. У Німеччині діє домовленість між страховою компанією, аптекою та медичним закладом. Хоча в Україні з квітня 2017 року вже можна закуповувати ліки за бюджетні кошти, проте за рахунок збільшення таких компенсацій їх перелік можна розширювати, чи збільшити охопленість пацієнтів.

Аутсорсинг. Доцільність його використання обумовлена тим, що медичні заклади, маючи обмежені ресурси, можуть максимально зосередити свої зусилля на основному виді діяльності – наданні медичних послуг, а неосновні функції передати професійним партнерам. Це можуть бути такі послуги: лабораторні дослідження; експлуатація та технічна підтримка високотехнологічного обладнання; будівництво інфраструктурних

об'єктів охорони здоров'я; їх ремонт; організація харчування в закладах; транспортні послуги невідкладної медичної допомоги; транспортні послуги з доставки обладнання; збір, знешкодження, транспортування медичних відходів; послуги охорони; ведення бухгалтерського обліку; прибирання територій медичних закладів; озеленення; прання та дезінфекція білизни, тощо.

За матеріалами досліджень у світі левову частку аутсорсингових послуг в сфері охорони здоров'я займає ІТ-послуги. І ця частка щороку зростає на 7% [10]. В основному це послуги ведення бухгалтерського обліку та безперервний моніторинг фізіологічних показників пацієнтів. В розвинутих країнах має місце така послуга як патронаж - догляд за хворими, які знаходяться на амбулаторному чи стаціонарному лікуванні або ж використання аутсорсингу високотехнологічних видів медичної допомоги. Так, зокрема, країна Сингапур спеціалізується на кардіологічних послугах. Тайланд - на імплантації. Ці держави здійснили проривні досягнення використанням сучасного обладнання та технологій. Аутсорсинг високотехнологічних видів медичної допомоги став поштовхом до появи медичного туризму. Такі держави як Індія, Малайзія, Мексика, Польща, Угорщина розвивають такий вид туризму. Його метою є - скористатися якісною медичною послугою за нижчими цінами. У цих країнах щороку близько 7 млн пацієнтам надають послуги на суму 20-35 млн дол. (не враховуючи витрати на трансфер) [10].

На нашу думку, медичний туризм має потенціал для розвитку і в Україні. Звичайно, його розвиток в Україні загальмувався через епідемію Covid-19. Проте, вважаємо, що після вакцинації в нашій країні й світі вдасться повернути медичний туризм на колишній рівень і він стане джерелом одержання доходів не тільки медичним закладам, але і джерелом зростання національної економіки.

Пільгове кредитування проєктів та програм розвитку охорони здоров'я. На думку експертів Національного інституту стратегічних ресурсів, кошти міжнародних фінансових інституцій є найдешевшим джерелом кредитів. Нині в Україні реалізуються вісім інвестиційних проєктів Міжнародного банку реконструкції та розвитку, у тому числі один - у сфері охорони здоров'я. Проєкт має назву «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей». Він передбачає підвищення якості медичних послуг у восьми регіонах України. Позику в сумі 214,7 млн дол. надано на вигідних умовах (одноразова комісія 0,25%, термін кредитування 6 років, пільговий період 10 років). Проєкт розрахований до вересня 2020. За нашими дослідженнями, ця позика не використовується в повному обсязі. Так, станом на лютий 2019 р. освоєно тільки третину коштів. В той час як нашій країні потрібні інвестиції у розвиток, держава не забезпечує ефективне використання зовнішніх фінансових ресурсів, до яких має доступ [11]. Відомо, що Міжнародний валютний фонд готує нові вигідні проєкти. Він готовий налагоджувати співпрацю з Україною в контексті нових стратегій, але за умови коли будуть представлені докази, стосовно того, що така співпраця є необхідною нашій державі. Найкращим таким доказом буде прискорена успішна реалізація тих проєктів, що нині започатковані і тих, що знаходяться на підготовчому етапі.

Стимули для медичних працівників та лікарень. Починаючи з 2018 року в Україні відбувається перехід від однієї моделі фінансування до іншої. Фінансування медичних закладів (*первинної допомоги*) відбувається одночасно за двома принципами. Перший (з липня 2018 р.) - «гроші йдуть за пацієнтом», згідно якого медичні заклади, які підписали договори з Нацслужбою здоров'я отримують фінансування за пацієнтів, яких дійсно обслуговують. Так, наприклад, річний тариф на послуги був таким: 0-5 років — 1480 грн; 6-17 — 814 грн; 18-39 — 370 грн; 40-64 — 444 грн; 65+ — 740 грн. Крім цього, заклади додатково повинні отримати по 240 грн. на рік за пацієнтів, які ще не підписали декларацію про вибір лікаря, проте проживають на території обслуговування закладу. Другий принцип згідно «старої» моделі фінансування, який полягав у тому, що ті медичні заклади, які не підписали договори з Нацслужбою здоров'я, проводили фінансуватися за

субвенцією. Ті заклади, які обиратимуть нову модель фінансування можуть самостійно планувати свої витрати, у тому числі заробітну плату медичних працівників. Заробітна плата медиків формується на основі таких складових: тарифна сітка, категорія, вислуга років, вид діяльності тощо. Кожен медичний працівник гарантовано отримує оклад, який був до реформи, а починаючи з 1 жовтня 2018 р. - додаткові кошти за своїх пацієнтів. Це свідчить про те, що збільшене фінансування дозволить, суттєво підвищити заробітну плату медикам. Підтвердженням цього є той факт, що у Львові до реформи заробітна плата медиків коливалася у межах 4200-6500 грн., а після реформи від 8000- 15000 грн. у місяць [12].

Таким чином, потрібно щоб усі бюджетні медичні заклади підписали договори з Нацслужбою здоров'я і отримували належне фінансування. Саме це, на нашу думку, забезпечить мотивацію праці персоналу, а також дозволить ліквідувати непотрібні процедури для пацієнтів, що стане причиною зменшення кількості ліжок та/або кількості відділень. Додатковим стимулом для медичних працівників може стати сертифікація персоналу [13].

Державно-приватне партнерство (ДПП). За експертними оцінками показник державно-приватного партнерства в сфері охорони здоров'я України менше 1% [14]. Це дуже низький показник. У Казахстані, наприклад, впродовж 2015-2019 рр. реалізуються 175 проєктів у сфері охорони здоров'я [15]. Частина з них впроваджені, частина ще тривають. Країни Європейського союзу широко використовують таке джерело фінансування охорони здоров'я. Нині це 17 % [16]. Досвід розвинених країн свідчить, що загальна економія суспільних ресурсів за рахунок державно-приватного партнерства в охороні здоров'я складає близько 10 % Так, в Австралії при будівництві лікарень економія фінансових ресурсів в проєктах ДПП склала 9-11 % [17, с. 196]. Вважаємо актуальним розвивати партнерські відносини з приватним сектором через передачу окремих функцій галузі. Це може бути: надання високотехнологічних послуг, проведення наукових досліджень в контексті надання медичної освіти тощо. Надавачі приватної медичної допомоги є більш адаптивними, вони вболівають за якість наданих послуг, і тим самим, здатні краще задовольняти потреби пацієнтів.

Медичне страхування є важливим інструментом в економічному механізмі забезпечення сталого розвитку сфери охорони здоров'я держави. Стратегією передбачено впровадження медичного страхування. Запропоновано два пакети послуг, які можуть фінансуватися за рахунок державних коштів, а саме: «універсальний нестраховий пакет» та «державний страховий пакет». «Універсальний нестраховий пакет» повинен включати профілактичні програми та медичну допомогу. Його фінансує держава незважаючи на місця проживання чи фінансову спроможність громадянина. Покриття пакету включатиме: громадське здоров'я (щеплення, туберкульоз, ВІЛ); психічне здоров'я; рідкісні захворювання; ургентне лікування незастрахованої частини населення; покриття катастрофічних витрат на охорону здоров'я, що перевищують певний поріг. «Державний страховий пакет». У межах цього пакету держава забезпечує ширше медичне страхування для вразливих верств населення у межах наявних ресурсів [18].

Зазначимо, що вже з другої половини 2019 р. почала реалізовуватись програма «Безкоштовна діагностика», згідно якої громадянам можуть надаватися такі медичні послуги, як: ультразвукове дослідження; рентген, мамографію, ехокардіографію серця, інші аналізи та діагностичні процедури в будь-якому медичному закладі, який бере участь у програмі. Оплачуватиме послуги Національна служба здоров'я. Медичною реформою, на жаль, не передбачається обов'язкове медичне страхування. Сьогодні в Україні понад 90 % людей не мають медичного страхування [19, 20]. Саме це вказує на те, що тут є значний потенціал для розвитку.

Висновок Дослідження спрямоване на представлення економічного механізму сфери охорони здоров'я України та інструментів її розвитку в умовах реформування

галузі. Представлено та обґрунтовано наступні інструменти: цільові програми розвитку; цільове оподаткування; цільове використання податку; аутсорсинг; пільгове ціноутворення та кредитування програм та проектів розвитку; стимули для медичних працівників та лікарень; медичне страхування; реімбурсація; підтримка приватного сектору та розвиток державно-приватного партнерства. Запропоновані інструменти спрямовані на вдосконалення системи управління сферою охорони здоров'я, з метою оптимального використання ресурсів, збалансованості інтересів суб'єктів господарювання, суспільства і держави.

Зазначено, що ці інструменти повинні відповідати певним вимогам, зокрема: функціонувати в межах існуючого нормативно-правового поля; забезпечувати захист населення у наданні гарантій медичних послуг; надавати можливість прогнозувати та своєчасно запобігати несприятливим процесам розвитку; давати змогу ефективно функціонувати; мати чітку структуру розмежування органів влади. Ефективність економічних інструментів буде досягнута за умови тісної взаємодії та взаємовпливу з організаційними інструментами. Підсумовуючи зазначене вище, вважаємо, що тільки зважене комплексне поєднання методів та запропонованих інструментів в економічному механізмі дадуть змогу забезпечити синергетичний ефект у в напрямі досягнення показників передбачених реформою.

Література

1. The Global Competitiveness Index (2020).<https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020>
2. Dykha Mariia V. Economic mechanism toolkit for state regulation of socioeconomic processes. *Actual Problems of Economics*. 2016. № 5 (179). P. 20–29.
3. Дорогунцов С. Державне регулювання техногенно-екологічної безпеки в регіонах України. *Економіка України*. 2002. № 4. С. 70 – 76.
4. Міністерство охорони здоров'я Як це працює? URL: <https://moz.gov.ua/dostupni-liki>.
5. Оцінка програми «Доступні ліки» в Україні. URL: http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0019/400429/52308-WHO-Affordable-Medicines-Programme-Ukraine-UKR_low_V7.pdf
6. Як системно працювати в умовах безсистемності. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/mizhnarodni-investori-zacikavleni-investuvati-v-modernizaciju-ukrainskih-medichnih-zakladiv>
7. Публічний звіт ДПС 2020 URL:<https://tax.gov.ua/data/files/254901.pdf>
8. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо збільшення ставок екологічного податку з метою проведення додаткових заходів, що сприятимуть зміцненню здоров'я та покращенню медико-санітарного забезпечення громадян України від 01.11.2019р.№ 2367. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67260.
9. Диверсифікація джерел фінансування охорони здоров'я. URL:<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/diversifikaciya-dzherel-finansuvannya-okhoroni-zdorovya>.
10. Hodges J. Outsourcing health care: The global growth of medical tourism. URL: <http://www.humanosphere.org>.
11. Аналіз реалізації інвестиційних проектів міжнародних фінансових інституцій в Україні виявив проблеми їх впровадження: думка експертки НІСД. Національний Інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/analiz-realizaci>.
12. Скільки стали заробляти лікарі Львова. Львівський портал. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2019/01/17/skilki-stali-zaroblyati-likari-u-poliklinikah-lvova>

13. Kis S., Mosora L., Mosora Y., Yatsiuk O., Malynovska G., Pobihun S. Personnel Certification As a Necessary Condition for Enterprise' Staff Development, *Management Systems in Production Engineering*, Volume 28, Issue 2, pp. 121-126.
14. Переосмислення системи охорони здоров'я: роль державно-приватного партнерства в Україні. URL: <http://www.likarnya.org.ua/news/11606.html>.
15. Міжнародні інвестори зацікавлені інвестувати в модернізацію українських медичних закладів. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/mizhnarodni-investori-zacikavleni-investuvati-v-modernizaciju-ukrainskih-medichnih-zakladiv>.
16. Безбах Н. В. Використання зарубіжного досвіду в розвитку державно-приватного партнерства в Україні. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Bezbach.pdf>.
17. Кузнецов И.В. Зарубежный опыт государственно-частного партнерства (США, Европа, Канада). *Экономические науки*. 2012г. № 8 (93). С. 196.
18. Міщук І., Віннічук І. Сучасний стан обов'язкового медичного страхування в Україні та шляхи його розвитку. *Адміністративне право та процес*. 2019. № 2. С. 110-114. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/22.pdf> (дата звернення: 29.11.2019).
19. Національна стратегія реформування охорони здоров'я 2015-2020 роки URL: <https://moz.gov.ua> > strategija.
20. Kinash I.P., Savchuk L.M. Comparative analysis of economic provision of health care of foreign countries and Ukraine. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. Vol.6 No.2 (2019) pp.319-330

References:

1. The Global Competitiveness Index (2020). <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020>
  2. Dykha Mariia V. Economic mechanism toolkit for state regulation of socioeconomic processes. *Actual Problems of Economics*. 2016. # 5 (179). P. 20–29.
  3. Dorogunczov S. Derzhavne reguluvannya texnogenno-ekologichnoyi bezpeky` v regionax Ukrayiny`. *Ekonomika Ukrayiny`*. 2002. # 4. S. 70 – 76.
  4. Ministerstvo oхorony` zdorov'ya Yak ce pracyuye? URL: <https://moz.gov.ua/dostupni-liky>.
  5. Ocinka programy` «Dostupni liky`» v Ukrayini. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/400429/52308-WHO-Affordable-Medicines-Programme-Ukraine-UKR_low_V7.pdf
  6. Yak sy`stemno pracyuvaty` v umovax bezsy`stemnosti. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/mizhnarodni-investori-zacikavleni-investuvati-v-modernizaciju-ukrainskih-medichnih-zakladiv>
  7. Publichny`j zvit DPS 2020 URL: <https://tax.gov.ua/data/files/254901.pdf>
  8. Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukrayiny` shhodo zbil`shennya stavok ekologichnogo podatku z metoyu provedennya dodatkovy`x zahodiv, shho spry`yaty`mut` zmicznennyu zdorov'ya ta pokrashhennyu medy`ko-sanitarnogo zabezpechennya gromadyan Ukrayiny` vid 01.11.2019r.# 2367. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67260.
  9. Dy`versy`fikaciya dzherel finansuvannya oхorony` zdorov'ya. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/diversifikaciya-dzherel-finansuvannya-okhoroni-zdorovya>.
  10. Hodges J. Outsourcing health care: The global growth of medical tourism. URL: <http://www.humanosphere.org>.
- Analiz realizaciyi investy`cijny`x proyektiv mizhnarodny`x finansovy`x insty`tucij v Ukrayini vy`yavy`v problemy` yix vprovadzhennya: dumka ekspertky` NISD. Nacional`ny`j Insty`tut strategichny`x doslidzhen`. URL: <https://niss.gov.ua> > news > statti > analiz-realizaci.

12. Skil'ky` staly` zaroblyaty` likari L`vova. L`vivs`ky`j portal. URL:<https://portal.lviv.ua/news/2019/01/17/skilki-stali-zaroblyati-likari-u-poliklinikah-lvova>
13. Kis S., Mosora L., Mosora Y., Yatsiuk O., Malynovska G., Pobihun S. Personnel Sertification As a Necessary Condition for Enterprise' Staff Development, Management Systems in Production Engineering, Volume 28, Issue 2, pp. 121-126.
14. Pereosmy`slennya sy`stemy` oxorony` zdorov'ya: rol` derzhavno-pry`vatnogo partnerstva v Ukrayini. URL: <http://www.likarnya.org.ua/news/11606.html>.
15. Mizhnarodni investory` zacikavleni investuvaty` v modernizaciyu ukrayins`ky`x medy`chny`x zakladiv. URL:<https://moz.gov.ua/article/news/mizhnarodni-investori-zacikavleni-investuvati-v-modernizaciju-ukrainskih-medichnih-zakladiv>.
16. Bezba N. V. Vy`kory`stannya zarubizhnogo dosvidu v rozvy`tku derzhavno-pry`vatnogo partnerstva v Ukrayini. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Bezba.pdf>.
17. Kuznecov Y`.V. Zarubezhnyj opyt gosudarstvenno-chastnogo partnerstva (SShA, Evropa, Kanada). Ekonomy`chesky`e nauky`. 2012p. # 8 (93). S. 196.
18. Mishuk I., Vinnichuk I. Suchasny`j stan obov'yazkovogo medy`chnogo straxuvannya v Ukrayini ta shlyaxy` jogo rozvy`tku. Administraty`vne pravo ta proces. 2019. # 2. S. 110-114. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/22.pdf>.
19. Nacional`na strategiya reformuvannya oxorony` zdorov'ya 2015-2020 roky` URL: <https://moz.gov.ua › strategija>.
20. Kinash I.P., Savchuk L.M. Comparative analysis of economic provision of health care of foreign countries and Ukraine. Journal of Eastern European and Central Asian Research. Vol.6 No.2 (2019) pp.319-330.